

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Geske Lovmand Hvid

Omsætningshensyn og mindreåriges manglende handleevne
i en kreditretlig interessekonflikt

Hvordan afvejer den danske respektive den svenske gældslovs kreditretlige omsætningshensyn og mindreåriges manglende handleevne?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Aurelija Lukoseviciene

Termin: VT 2022

Indholdsfortegnelse

Summary	3
Sammenfatning	4
1 Indledning	6
1.1 Baggrund	6
1.2 To eksempler	7
1.3 Opgavens formål og problemformulering	7
1.4 Afgrænsninger	9
1.5 Metode og materiale	10
1.6 Forskning på området	11
1.7 Disposition	12
2 Gældende ret	13
2.1 Kortfattede bemærkninger om mindreåriges handleevne	13
2.2 Rettigheds – og betalingsekstinktion efter gældsloven	16
2.2.1 Rettighedsekstinktion	16
2.2.2 Ekstinktionsbetingelserne	17
2.2.3 Hvad kan ekstingveres?	19
2.3 Betalingsekstinktion	21
2.3.1 Ekstingible mangler i den materielle berettigelse	22
3 Komparativ analyse	24
3.1 Besvarelse af de indledende eksempler	24
3.2 Hensyn og interesser	24
3.3 Hensynsafvejningen ved rettighedsekstinktion	26
3.4 Hensynsafvejningen ved betalingsekstinktion	27
3.5 Ejendomsretlige principper	27
3.6 Afsluttende bemærkning om det fællesnordiske hensyn	27
Kilde - og litteraturliste	29

Summary

The Danish and Swedish Promissory Notes Acts were developed in a joint Nordic cooperation with the explicit ambition to create a uniform legislation regarding promissory notes. Nevertheless, the conflict between negotiability on the one hand and minors' legal incompetence on the other hand is resolved differently in the Danish and Swedish Promissory Notes Acts, Sections 14 and 19. Danish law states that when a promissory note payable to bearer has been transferred by the bearer, and has come into possession of the transferee, the new bearer shall be regarded as the rightful creditor. This is the case even if the transferor is a minor, unless the transferee was in bad faith. Swedish law, on the other hand, does not allow acquisitions made in good faith if the transferor is a minor. Also, according to Danish law, payment under a promissory note payable to bearer will be valid, even when the creditor who receives the payment is a minor, unless the debtor is acting in bad faith. According to Swedish Law, payments to a minor cannot be valid, regardless of the debtor's good faith. These differences, in what should have been a uniform legislation, have not been examined before in legal research. For that reason, this analysis is newsworthy.

The analysis is conducted with a comparative legal method, combined with a legal dogmatic method, focusing on the considerations that lie behind the legislation. The analysis shows that acquisitions made in good faith is possible to a greater extent in the Danish Promissory Notes Act, compared to the Swedish Promissory Notes Act. The difference is related to the countries' considerations with regard to fundamental property rights. In Denmark, there is a principle of property law called *the money rule*. The money rule does not exist in Swedish property law. On the Swedish side, there is a principle of property law, which implies that good faith cannot be given legal significance in relation to status matters. This principle does not exist in Danish law. The fact that the Danish and Swedish Promissory Notes Acts resolve this conflict between negotiability on the one hand and minors' legal incompetence on the other hand in different ways result in incompatible legislations. It can be argued that this is not in line with the ambition of a joint Nordic Promissory Notes Act.

Sammenfatning

Gældsbrevsloven er udviklet i et fællesnordisk samarbejde med en eksplicit ambition om at skabe en fælles gældsbrevslov. Alligevel viser analysen, at interessekollisionen mellem omsætningshensyn på den ene side og mindreåriges manglende handleevne på den anden side, løses forskelligt i henholdsvis den danske og svenske gældsbrevslov §§ 14 og 19. Ifølge den danske gældsbrevslov, er det muligt at godtroserhverve et omsætningsgælds brev, selvom overdrageren er mindreårig. Ved anvendelse af den svenske gældsbrevslov, er en godtroserhvervelse derimod udelukket, hvis overdrageren er mindreårig. Den danske gældsbrevslov medgiver ligeledes betalingssekstinktion, selvom betalingsmodtageren er mindreårig. Ifølge den svenske gældsbrevslov er betalingssekstinktion udelukket, hvis betalingsmodtageren er mindreårig, uagtet at skyldneren er i god tro, og uagtet at den mindreårige har gælds brevet i hænde. Da disse forskelle, i det som skulle være en fællesnordisk gældsbrevslov, ikke er behandlet i den retsvidenskabelige litteratur, bidrager opgaven med en nyhedsværdi.

Med afsæt i en kombination af retsdogmatisk og komparativ metode undersøger jeg, hvordan den danske respektive den svenske lovgivning laver hensynsafvejningen mellem omsætningsinteressen og mindreåriges manglende handleevne. Informationen anvendes til at analysere de grundlæggende ejendomsretlige principper, som anvendes i landenes forskellige løsninger af rettigheds – og hensynskollisionen. Undersøgelsen viser, at den danske gældsbrevslov lægger større vægt ved ekstinktionsprincippet, sammenlignet med den svenske gældsbrevslov. Forskellen hænger sammen med landenes grundlæggende ejendomsretlige afvejninger. I dansk ret findes en *pengeregel*, som ikke findes i den svenske formueret. På den svenske side findes et formueretligt princip, som implicerer, at god tro ikke kan tillægges retlig betydning i forhold til statusforhold. At landenes regulering er differentierede på så grundlæggende punkter, gør lovene ganske forskellige, hvilket står i strid med ambitionen om en fællesnordisk gældsbrevslov.

Forkortelser

FB	Föräldrabalken (1949:381)
Forslag	LFF 1937-11-19 nr 15 Forslag til Lov om Gældsbreve
gbl.	Lovbekendtgørelse 2014-03-31 nr. 333 om gældsbreve
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
SkbrL	Skuldebrevslagen (1936:81)
SOU	Statens offentliga utredningar
VML	Lovbekendtgørelse 2021-05-28 nr. 1122 Værgemålslov

1 Indledning

1.1 Baggrund

Lovbekendtgørelse 2014-03-31 nr. 333 om gældsbreve¹, som vi kender den i dag, er et resultat af et fællesnordisk samarbejde. Arbejdet indledtes på den danske regerings initiativ i 1932.² Formålet var at udarbejde en fællesnordisk lovgivning omkring gældsbreve og relaterede emner.³ I denne forbindelse fremhævedes det ønskværdige i fællesnordiske regler om gældsbrevene.⁴ På trods heraf skilte det svenske udkast sig ud fra de øvrige nordiske landes udkast, ved ikke at tillade rettighedsekskemption eller betalingsekskemption ved mindreåriges retshandler.⁵

Gældsbrevsloven er interessant at belyse i en dansk/svensk komparation, fordi loven udgør en central del af kreditretten såvel som formueretten.⁶ Selvom digitale betalingsløsninger har påvirket kreditmarkedet, udstedes fysiske gældsbreve stadig ved almindelige banklån.⁷ Gældsbrevsloven udtrykker endvidere en række almindelige retsgrundsætninger og anvendes analogisk på andre fordringer end gældsbreve.⁸

De nordiske jurister, som kan deres retshistorie, kender til det nordiske samarbejde på formuerettens og senere på familierettens område.⁹ Det fællesnordiske samarbejde kan forstås på baggrund af den retshistoriske kodifikationstanke som ses i civillovbøger som for eksempel den tyske Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (1794) og franske Code civil (1804).¹⁰ I den retsvidenskabelige litteratur behandler visse forfattere nordisk som en egen retsfamilie, placeret mellem common law og civil law.¹¹ Det fællesnordiske samarbejde, som præger en stor del af den centrale formueret, medfører, at mange problemer løses nogenlunde ensartet i de nordiske

---

¹ Svensk: Lag (1936:81) om skuldebrev, herefter gbl.

² Udkast s. 7.

³ Udkast s. 5; SOU 1935:14 s. IV.

⁴ Prop. 1936:2 s. 57 & s. 62.

⁵ Forslag s. 24; SOU 1935:14 s. 92.

⁶ Mellqvist og Persson (2019) s. 13; se modsatte standpunkt Ingvarsson (2021) s. 92.

⁷ Munukka og Rosqvist (2016) s. 20.

⁸ Andersen (2015) s. 59; Udkast s. 12.

⁹ Tamm (1972).

¹⁰ Modéer (2010) s. 121 f.

¹¹ Andersen, B. (2019) s. 56 f.

lande. Men når man kradser lidt i overfladen, viser det sig, at der samtidig er en markant forskel i landenes hensynsafvejninger, når centrale retlige interesser kolliderer, hvilket i høj grad aktualiseres i kreditretten og særligt i tingsretlige konflikter.¹² Denne opgave bidrager til at nuancere forestillingen om den fællesnordiske formueret.

1.2 To eksempler

Mikkel ejer et ihændehavergælds-brev, som lyder på 10.000 kroner. Thais stjæler gælds-brevet, og sælger det til Carl. Carl ved ikke at Thais mangler berettigelse og Carl udviser den agtpågivenhed, som forholdene kræver ved overdragelsen. Thais har gælds-brevet i hænde ved overdragelsen. Efter overdragelsen har Carl vundet bedst ret til gælds-brevet. Mikkel kan ikke vindicere sin ret. *Gør det nogen forskel, hvis Thais er 17 år?* Carl er i god tro og hverken indser eller bør indse, at Thais er mindreårig.

Ida er på besøg hos veninden Kira. Hjemme hos Kira finder Ida et ihændehavergælds-brev, som tilhører Kiras mor, Luna. Ida læser, at Holger er pligtig at betale 10.000 kroner til indehaveren. Med gælds-brevet i hånden kræver Ida, at Holger betaler til hende. Han betaler med det samme. Da Luna finder ud af, hvad der er sket, kræver hun, at Holger betaler til hende i stedet. Ida har for længst brugt pengene. Skal Holger betale igen, når Luna kræver betalingen? I følge såvel den danske som den svenske gælds-brevslov er det en svag indsigelse, at Ida ikke er den rette kreditor. Derfor kan Luna ikke kræve, at Holger betaler til hende, hvis han er i god tro i forhold til Idas berettigelse. *Men hvad, hvis Ida er mindreårig?*

Selvom den danske og den svenske gælds-brevslov er udarbejdet som en fællesnordisk lov, besvares eksemplerne forskelligt efter dansk og svensk ret. Eksempler besvares i kap. 3.1.

1.3 Opgavens formål og problemformulering

Opgavens formål er at undersøge konflikten mellem en række vigtige hensyn, som aktualiseres i gælds-brevsloven, herunder omsætningshensyn, negotiabilitet¹³ og godtroshensyn på den ene side og mindreåriges manglende handleevne på den anden side. Fokus er på praktiske forskelle ved retshandler efter gbl. §§ 14 og 19. Endvidere analyseres hensynsafvejningerne, som ligger til

---

¹² Lindsoug (2019).

¹³ Se f.eks. Tiberg & Lennhammer (1995) s. 84 f.

grund for forskellene. Når de to første dele af analysen er afklaret, besvares hovedspørgsmålet om, hvorledes de forskellige hensynsafvejningerne viser en forskel i landenes afvejning af grundlæggende ejendomsretlige principper. Forskellene i de grundlæggende ejendomsretlige ståsteder problematiseres afslutningsvis, i forhold til et fællesnordisk hensyn.

Konflikten består i, at gældsbrevsloven på den ene side skal sikre en forholdsvis friktionsfri handel med obligationer og andre omsætningsgældsbreve. På den anden side er det en almen interesse at beskytte mindreårige mod at indgå retshandler, som kan pådrage dem negative konsekvenser. Når der, som her, er en kollision mellem beskyttelsesværdige retlige hensyn, vil løsning på konflikten altid gøre lidt ondt, fordi en interesse må vige for den anden. Ofte er det dér, hvor det gør ondt, at vi ser nogle helt centrale værdimæssige afvejninger. Analysen tager afsæt i følgende problemformulering:

Hvordan afvejer den danske respektive den svenske gældsbrevslov konflikten mellem kreditretlige omsætningshensyn og mindreåriges manglende handleevne?

For at besvare ovenstående problemformulering, og sidenhen anvende resultatet i en dybere analyse, besvares følgende underspørgsmål:

- 1) Hvordan er den danske og den svenske gældsbrevslovs regler om rettighedsekstinktion og betalingsekstinktion forskellig ved mindreåriges retshandler og hvilke praktiske konsekvenser har det?
- 2) Hvilke hensynsafvejninger motiverer forskellene?
- 3) Kan hensynsafvejningerne vise en forskel i anvendelsen af grundlæggende ejendomsretlige principper i dansk respektive svensk formueret?

Den komparative analyse bidrager til forståelsen af de konkrete problemer, som kan opstå i den grænseoverskridende handel, især i Øresundsregionen. Her kan man indvende, at problemet med mindreåriges retshandler er af mere akademisk end praktisk betydning. Men opgaven viser grundlæggende forskelle, i en central del af det vi kender som nordisk formueret. Kendskabet til disse forskelle bidrager med såvel akademisk som praktisk nytte.

1.4 Afgrænsninger

Undersøgelsen fokuserer på omsætningsgældsbreve.¹⁴ For enkelhedens behandles formel legitimation i forhold til ihændeavgældsbreve. Endvidere afgrænses fremstillingen ved, at eventuelle regresopgør ikke behandles.¹⁵ Der findes interessante forskelle i dansk og svensk pantret, men disse behandles ikke her.

Gældslovene behandler umyndighed i en bredere forstand end mindreårige, men i denne opgave er fokus afgrænset til umyndighed på grund af alder, for at få en godt afgrænset analyse. Ifølge såvel den danske som den svenske gældslovslov er det en ufortabelig indsigt, hvis udstederen af et gældsbrev er mindreårig.¹⁶ Bestemmelsen er i øvrigt udformet uden praktiske forskelle. Derfor behandles gbl. § 17 ikke videre, men bestemmelsen er vigtigt at have i baghovedet.

Opgaven behandler civilretlige problematikker. Fokus er på formueretten, omend spørgsmålet om handleevne adresseres i personretten.¹⁷ Mindreåriges handleevne behandles for at besvare formueretlige problematikker, hvorfor en nærmere analyse af barnets bedste og FN's børnekonvention falder uden for undersøgelsens formål. Reglerne om kreditaftaler falder ligeledes uden for opgavens fokus.

Hensynsafvejningerne og øvrige problematikker, som behandles, ville være interessante at undersøge i et nordisk perspektiv. På grund af opgavens omfang er perspektivet begrænset til en dansk/svensk komparation. Det dansk/svenske perspektiv er valgt, fordi den danske og den svenske retstradition repræsenterer to forskellige retninger inden for det, som kan kaldes nordiske formueret.¹⁸ Endvidere er det dansk/svenske perspektiv særligt interessant i forbindelse med handlen i Øresundsregionen.

---

¹⁴ Gbl. §§ 1 & 13; Forslag s. 13; SOU 1935:14 s. 41 f.

¹⁵ Werlauff (2016) s. 191; Unnersjö (2021).

¹⁶ Gbl. § 17.

¹⁷ Rodhe (1956) s. 1 f.

¹⁸ Rodhe (1981).

1.5 Metode og materiale

For at belyse gældende ret tager jeg, i overensstemmelse med en retsdogmatisk metode, udgangspunkt i relevante retskilder, herunder lovtekst, forarbejder og retspraksis.¹⁹ Endvidere anvendes retsvidenskabelig litteratur, for at belyse gældende ret. Med udgangspunkt i forarbejderne, retspraksis og retsvidenskabelig litteratur forklares sidenhen, hvorfor hensynsafvejningerne ser ud, som de gør. Den retlige konflikt, som undersøges, findes kun i begrænset omfang i retspraksis, og derfor er forarbejderne og den retsvidenskabelige litteratur til større hjælp her.²⁰

Analysen er kritisk i den forstand, at såvel den danske som den svenske regelværk undersøges med fokus på de retlige konsekvenser og implikationer. Det komparative indslag bidrager til at belyse alternative løsninger, hvilket ligeledes bunder i en kritisk interesse.²¹ Fordi formålet er at sammenligne hvordan rettighedsekstinktion og betalingsekstinktion reguleres efter henholdsvis den danske og den svenske gældsbrevslov, anvendes en funktionel komparative metode.²² En funktionel komparativ metode tager afsæt i det retlige problem som sådan, fremfor at lægge fokus på en regelkomparation.²³ Naturligvis vil dele af denne undersøgelsen tage udgangspunkt i to modsvarende regler. Det følger af, at de love, som behandles, er udviklet i et fælles-nordisk samarbejde. Grunden til, at jeg alligevel mener, at metoden er funktionel, er, at jeg gennem hele undersøgelsen søger at afklare, hvorvidt landene har andre supplerende regler, som påvirker hensynsafvejningen i forhold til rettighedsekstinktion og betalingsekstinktion. Sådanne regler har jeg fundet i den retsvidenskabelige litteratur samt retspraksis, som er vokset frem gennem landes partikulære retsudvikling. Komparationen har et selvstændigt formål, og den danske og svenske gældsbrevslov behandles på lige fod. Analysen er hovedsageligt statisk, men indeholder dynamiske indslag. En statisk analyse undersøger gældende ret som den er i dag, modsat en dynamisk analyse af rettens udvikling.

---

¹⁹ Kleineman (2018) s. 33 f.; Tvarnø og Nielsen (2021) s. 29.

²⁰ Se f.eks. U 1976.65 H; U 1964.684 Ø og Kalmar Tingsrätt T 2929-18, som ikke siger noget af betydning for analysen.

²¹ Kleineman (2018) s. 35.

²² For videre læsning se Lando (2009) s. 199; Bogdan (2013); Lundmark (2012) s. 10 f.

²³ Lando (2009) s. 200 f.

I den komparative analyse undersøges landenes hensynsafvejninger i relation til de grundlæggende ejendomsretlige begreber *ekstinktion* og *vindikation*. Ekstinktionsprincippet indebærer, at en godtroende erhverver fortrænger hjemmelsmandens ret. Vindikationsprincippet medfører i stedet, at den tidligere rettighedsindehavers retstilling beskyttes på bekostning af en godtroende erhververs.²⁴ Såvel ekstinktionsprincippet som vindikationsprincippet kan anvendes for at styrke den kreditretlige omsætningsinteresse.²⁵ Når det er sagt, vil løsninger, som åbner op for en ekstinktiv godtroserhvervelse, oftere fungere som et argument for et styrket hensyn til omsætningsinteressen.²⁶ Kreditsalg med ejendomsforbehold er et eksempel på dispositioner, hvor vindikationsprincippet styrker omsætningsinteressen, men i forhold til de formueretlige dispositioner, som behandles i denne opgave, vil ekstinktionsprincippet og omsætningshensynet gå hånd i hånd. I analysen af omsætningshensynet anvendes begrebet *risikofordelingshensyn*.²⁷

Komparative analyser kræver terminologiske overvejelser. Sådanne har der også været en del af i dette arbejde. Med udfordringerne for øje, anvendes den danske terminologi, fordi teksten er skrevet på dansk. Det betyder, at den svenske læser vil opleve, at begreberne ekstinktion og vindikation anvendes i relation til retlige problemer, som ikke begrebsmæssigt adresseres som ekstinktion og vindikation i den svenske litteratur og retspraksis.²⁸ Den svenske læser vi alligevel genkende de retlige problematikker og løsninger. Da teksten er skrevet på dansk, henvises i overensstemmelse med dansk ret i den løbende tekst, hvorefter gældsbrevsloven forkortes gbl.

1.6 Forskning på området

De kreditretlige konflikter, som behandles i opgaven, tilhører den centrale formueret og er rigt behandlet i dansk såvel som svensk retsvidenskabelig litteratur. Her kan forskningsbidrag fra forfattere som Andersen (Lyng) Hessler, Håstad, Lennhammer, Mellqvist, Mortensen, Persson, Rodhe, Ross, Tiberg, Ussing og Werlauff nævnes. En række af de centrale værker på området anvendes i opgaven. Der er flere, som fortjener at nævnes, end formatet tillader. For et bredere

---

²⁴ For videre læsning se Hessler (1973) s. 76; Håstad (2000) s. 62; Mortensen (2009) s. 131 f.; Ross (1935) s. 88 & s. 104.

²⁵ Mortensen (2009) s. 131.

²⁶ Adlercreutz og Lindskoug (2020) s. 59; Ross (1935) s. 75 f.

²⁷ Mortensen (2009). 132.

²⁸ Lindskoug (2019).

nordisk perspektiv på formueretten, se for eksempel værkerne *Restatement of Nordic Contract Law* og *Aftaleloven 100 år*. De kreditretlige hensynsafvejninger med fokus på mindreåriges manglende handlingsevne, er ikke tidligere blevet problematiseret og analyseret i en dansk/svensk komparation. Derfor bidrager denne analyse med en nyhedsværdi.

1.7 Disposition

De indledende eksempler bidrager til en konkret forståelse af en til tider lovteknisk og kompakt fremstilling af den danske og den svenske gældsbrevslovs regler om rettighedsekstinktion og betalingsekstinktion, når mindreårige retshandler i medfør af gældsbrevsloven.

Baggrunden er holdt kortfattet, og redegør for gældsbrevslovens fællesnordiske tilblivelse. Kapitel to adresserer gældende ret. For at lette læsningen, gælder udlægningen såvel dansk som svensk ret. Når der er forskelle, fremhæves disse eksplicit som henholdsvis dansk eller svensk ret. Mindreåriges retlige handleevne behandles kortfattet. Analysen heraf er ikke udtømmende, i stedet løftes aspekter, som er relevante for opgaven. I de efterfølgende dele af teksten er fokus på rettighedsekstinktion og betalingsekstinktion, når mindreårige retshandler. Her får læseren svar på, hvilke forskelle der er mellem den danske og den svenske gældsbrevslov, når mindreårige retshandler i medfør af gbl. §§ 14 og 19, samt hvilke praktiske konsekvenser forskellene medfører. Der er analytiske og komparative elementer i den løbende tekst. Den centrale analyse er dog samlet i opgavens tredje kapitel 'komparative analyse'. Her præsenteres opgavens konklusioner, og linjerne strækkes op i forhold til landenes afvejning af omsætningshensynet og hensynet til mindreåriges manglende handlingsevne. Endvidere perspektiveres landenes forskellige løsninger til ekstinktionsprincippet, vindikationsprincippet og det fællesnordiske hensyn.

2 Gældende ret

2.1 Kortfattede bemærkninger om mindreåriges handleevne

Reglerne om mindreåriges handlingsevne er, ligesom store dele af den centrale formueret, udviklet inden for rammen af et fællesnordisk samarbejde.²⁹

I forhold til mindreåriges retlige dispositioner er det vigtigt at sondre mellem retsevne og handleevne.³⁰ En person fødes med retsevne og kan derved være part i et retsforhold.³¹ Handleevne er derimod evnen til, ved egne handlinger at bestemme egne retsforhold.³² Ifølge såvel dansk som svensk ret er hovedreglen, at personer under 18 år ikke kan råde over deres ejendom eller indgå forpligtelser.³³ Mindreåriges løfter, for egen regning, er som udgangspunkt formueretlig uforpligtende. Reglerne om handleevne hænger sammen med standpunktet, at det kræver en vis grad af dømmekraft, hvis en person skal bindes ved sine løfter og retshandler. Ussing beskriver det, som at visse grupper af personer har brug for lovgiverens beskyttelse på grund af deres åndelige umodenhed.³⁴ Det grundlæggende hensyn er, at mindreårige ikke skal kunne foretage retshandlinger, som kan medføre økonomisk konsekvenser og forpligtelser for dem.³⁵ Reglerne er beskyttende.³⁶ Det betyder, at erhvervende retshandler, som ikke forpligter den mindreårige, ligger uden for anvendelsesområdet af såvel lovbekendtgørelse 2021-05-28 nr. 1122 (værgeomålslov) som föräldrabalken (1949:381), hvor reglerne om mindreåriges handleevne stadfæstes.³⁷ Så længe en person er umyndig, er udgangspunktet, at vedkommendes værge(r) retshandler på vedkommendes vegne.³⁸

---

²⁹ Prop. 1924:53 s. 157.

³⁰ Andersen, Nørgaard og Iversen (1988) s. 15; Adlercreutz, Gorton, og Lindell-Frantz (2016) 57 f.; Grauers (2017) 16 f.

³¹ Et foster erhverver arveret, hvis det fødes levende se U 1926.563 HD; 1 kap. 1 § ärvdabalken (1958:637).

³² Andersen, Nørgaard, og Iversen (1988) s. 15.

³³ 9 kap. 1 § FB; VML § 1.

³⁴ Ussing (1950) s. 130.

³⁵ Förslag till 1921 års förmynderskapslag s. 236; prop. 1924:53 s. 94; NJA II 1924 s. 314; LLF 1995-03-08 nr. 191 afsnit 11.1.

³⁶ Andersen, B. (2013) s. 369.

³⁷ LFF 1995-03-08 nr. 191 afsnit 11.1.

³⁸ 12 kap. 1 § FB; VML §§ 2-4.

Der findes en del undtagelser til hovedregel om mindreåriges manglende handleevne.³⁹ Som eksempel kan nævnes, at mindreårige, som er fyldt 15 år (dansk ret) respektive 16 år (svensk ret), råder over, hvad vedkommende har erhvervet ved eget arbejde.⁴⁰ Endvidere kan en mindreårig, som er fyldt 15 år (dansk ret) respektive 16 år (svensk ret), og udøver virksomhed med tilladelse, på egen hånd indgå de retshandler, som falder inden for virksomhedens område.⁴¹ Herunder medgives, at den mindreårige optager lån og udsteder gældsbreve.

Værgen kan samtykke til at den mindreårige selv indgår aftaler. Der findes ingen formkrav i forhold til samtykket, som altså kan gives skriftligt, mundtligt eller konkludent. Med konkludent samtykke menes at værgen kan agere på en måde, som giver den mindreåriges medkontrahent en berettiget tillid til, at der foreligger et stiltiende konkludent samtykke.⁴² Det er ikke den berettigede tillid som gør retshandlen gyldig, derimod er det værgens adfærd, som eventuelt etablerer et samtykke. I svensk retspraksis bedømtes et stiltiende samtykke foreligge, da en 13-årig pige købte et par støvler for penge, som hun havde fået lov til at disponere over. Domstolen lagde særligt vægt på hendes alder og støvlernes pris.⁴³ I dansk retspraksis vurderedes værgen ikke have givet et gyldigt samtykke til kreditkøb respektive lånoptag.⁴⁴ Forskellene kan velsagtes være grundet købenes karakter, og de retlige konsekvenser som er forbundet herved. Udgangspunkt er, at et gyldigt samtykke skal foreligge, når aftalen indgås. Dog findes en mulighed for, at værgen ratihaberer aftalen efterfølgende inden for rimelig tid.⁴⁵

Hvis den mindreårige vil pådrage sig gæld, for eksempel ved kreditkøb, kræves et samtykke fra en særlig offentlig instans.⁴⁶ Ifølge dansk ret kan værgen dog godkende, at den mindreårige stifter gæld, i forbindelse med køb af almindelige fornødenheder.⁴⁷ Muligvis gælder noget

---

³⁹ 9 kap. 2 a - 5 §§ FB; VML kap. 6.

⁴⁰ 9 kap. 3 § FB; VML § 42.

⁴¹ 9 kap. 5 § FB; VML § 43.

⁴² Prop. 1993/94:251 s. 111.

⁴³ RH 1988:82 (landsretsafgørelse).

⁴⁴ U 1932.833 Ø; U 1976.65 H.

⁴⁵ 9 kap. 7 § FB; VML § 44.

⁴⁶ 9 kap. 1 § FB; 13 kap. 12 § FB; 14 kap. 13 § FB; VML § § 1 & 42 stk. 3; § 30 samt værgemålsbekendtgørelsen §§ 6-11.

⁴⁷ Værgemålsbekendtgørelsen § 7.

lignede i svensk ret, men her må retstilstanden vurderes som usikker, og muligheden for at afvige fra hovedreglen er formodentligt begrænset.⁴⁸

I tilfælde af at en mindreårig person retshandler uden samtykke fra værgeren, er udgangspunktet, at aftalen er ugyldig (nullitet). Aftalens ugyldighed er uafhængig af medkontrahentens gode tro. Den, som retshandler, er ansvarlig for at sikre, at modparten er myndig og må tage konsekvensen (ugyldighed), hvis det viser sig at være forkert.⁴⁹ Dog findes erstatningsregler, som pålægger den mindreårige at godtgøre skaden.⁵⁰ Reglerne om mindreåriges erstatningspligt kan kortfattet beskrives således: Hovedreglen er, at parterne skal tilbagelevere det, de har modtaget. Hvis det ikke er muligt for en part, er vedkommende pligtig at betale erstatning, for at dække modpartens værditab. Hvis den part, som ikke kan tilbagelevere en ydelse, er mindreårig, er vedkommende blot erstatningspligtig på den værdi, som skønnes være kommet vedkommende til nytte. Dette nytteprincip fraviges dog til fordel for *rimelig erstatning* for den negative opfyldelsesinteresse, hvis den mindreårige har opgivet urigtige oplysninger. Har den mindreårige gjort sig skyldig i et strafbart forhold, gælder almindelige erstatningsregler. Reglerne om den mindreåriges erstatningspligt er, ligesom reglerne om mindreåriges handlingsevne, til for at beskytte den mindreårige.⁵¹

I dansk ret findes en særlig undtagelsesregel, den såkaldte *pengeregel*.⁵² Pengereglen anvendes, når en mindreårig disponerer over penge, som tilhører den mindreårige, men som den mindreårige ikke har ret til at disponere over. I den situation giver dansk ret erhververen (ejendoms-)ret til pengene, ved en godtroserhvervelse, forudsat at erhververen hverken indser eller bør indse, at medkontrahenten er mindreårig, og ikke har ret til at disponere over pengene. Pengereglen findes ikke i svensk ret.

---

⁴⁸ Prop 2007/08:150 s. 30 f., jf. argument imod: NJA 1964 s. 139 samt reglerne om kreditaftaler.

⁴⁹ Ramberg og Ramberg (2014) s. 39.

⁵⁰ For videre læsning se 9 kap. 7§ FB; VML kap. 7; Andersen, B. (2013) s. 369 f.; Adlercreutz, Gorton, og Lindell-Frantz (2016) s. 58.

⁵¹ Prop. 1924:53 s. 181.

⁵² Ussing (1961) s. 248; LFF 1995-03-08 nr. 1991; Andersen, Møgelvang-Hansen, og Ørgaard (2017) s. 107; Andersen, Nørgaard, og Iversen (1988) s. 184.

2.2 Rettigheds – og betalingsekstinktion efter gældsbrevsloven

2.2.1 Rettighedsekstinktion

Gældsbrevslovens § 14 adresserer, hvornår en godtroserhvervelse medfører rettighedsekstinktion. Reglen regulerer tingsretlige rettighedskollisioner i forbindelse med overdragelsen af gældsbreve.⁵³ Den danske gældsbrevslov § 14 statuerer følgende:

”Når et ihændeavgældsnavn er overdraget til en eller flere af dem, der sad inde med det, og erhververen har fået gældsnavnet i hænde, hindrer det ikke hans ret, at overdrageren var umyndig eller manglede ret til at råde over gældsnavnet, medmindre erhververen vidste dette eller ikke har udvist den agtpågivenhed som forholdene krævede.

Stk. 2. Ved andre omsætningsgældsnavne gælder det samme, dersom overdragelsen er foretaget af den, som efter § 13 formodes at have ret til at gøre fordringen gældende, eller af nogen, som med grund antages at være identisk med ham eller at have fuldmagt til at overdrage for ham. Støtter overdrageren sin ret på tidligere overdragelser, behøver erhververen ikke at prøve deres ægthed eller gyldighed, medmindre omstændighederne giver grund dertil.

Stk. 3. Forekommer der unoterede påtegninger om rettigheder på et masseavgældsnavn, som er stilet til ihændeavgælden, og som ikke kan fås noteret på navn, behøver erhververen ikke at tage hensyn til dem”.⁵⁴

Ovenstående kan sammenlignes med den svenske bestemmelse:

”Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtarens var i konkurs eller att han ej var rätt borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändå ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelserna var verkställda av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelser är äkta och i övrigt giltiga, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger”.⁵⁵

Reglens grundlæggende formål er at betrygge omsætningen og negotiabiliteten, ved at muliggøre en ekstinktiv godtroserhvervelse i visse situationer, hvor overdrageren ikke har hjemmel til at disponere over gældsnavnet.⁵⁶ Overdragerens manglende dispositionsret kan bero på ulovlig adgang til gældsnavnet, for eksempel på grund af at vedkommende har stjålet gældsnavnet eller har tilegnet sig det gennem svig eller dobbeltdispositioner. Manglende hjemmel kan endvidere bero

---

⁵³ Jf. gbl. §§ 20 & 22.

⁵⁴ Gbl. § 14. stk. 3 behandler danske statsobligationer udstedt inden 1912, og har mistet praktisk betydning.

⁵⁵ 14 § SkbrL.

⁵⁶ SOU s. 1935:14 s. 79.

på, at overdrageren ikke selv var i god tro, da gælds brevet blev erhvervet. Ligeledes er udlæg og konkurs⁵⁷ ekstingible tredjemandsindvendinger. For at forstå rettighedsekstinktion ifølge gbl. § 14 skal man have legitimationsvirkningerne i formodningsreglen i gbl. § 13 in mente. Gbl. § 13 angiver at den som har gælds brevet i hænde formodes have ret til at gøre fordringen gældende. Kreditor er formelt legitimeret ved ihændehavelsen. Formodningsreglen angiver, at den der er formelt legitimeret ved ihændehavelsen, skal formodes være materielt berettiget ifølge gælds brevet.⁵⁸

De praktiske konsekvenser af en ekstinktiv godtroserhvervelse er, at en godtroende erhverver fortrænger den tidligere rettighedsindehavers ret. For at sikre sin ret, er det afgørende, at den materielt berettigede kreditor iagttager de fornødne sikringsakter og derved undgår at miste rådigheden over gælds brevet. Hvis en kreditor ikke agerer i overensstemmelse med den forsigtighed, som kræves, udsættes vedkommende for en overhængende risiko for, at en ny erhverver foretager en godtroserhvervelse. I disse situationer betrygges erhververens retstilling på tredjemands (den materielt berettigede kreditor) bekostning i en eventuel rettighedskollision.

Gbl. § 14 sigter på forholdet mellem overdrageren og erhververen. Men samtidig sætter ekstinktionsprincippet spillereglerne i forholdet mellem den materielt berettigede og den godtroende erhverver.⁵⁹ Det retlige problem som løses, er dermed af tingsretlig karakter, fordi der opstår en konflikt mellem den materielt berettigede tidligere rettighedsindehaver og den godtroende erhverver.

2.2.2 Ekstinktionsbetingelserne

Gbl. § 14 finder anvendelse, når overdrageren ikke er materielt, men derimod formelt legitimeret. Paragraffens ekstinktionsbetingelser er ens i den danske og den svenske gbl. 14.⁶⁰ Det, der skiller bestemmelserne ad, er hvilke indsigelser som kan ekstingveres.

---

⁵⁷ Jf. 20-21 §§.

⁵⁸ Om den svenske, lidt anderledes, terminologi vedrørende legitimation, se Mellqvist og Persson (2019) s. 169-170.

⁵⁹ Om skyldnerens falskindsigelser i relationen mellem skyldner og erhverver se gbl. §§15-17.

⁶⁰ Om end forskelligt beskrevet se f.eks. Andersen, Møgelvang-Hansen, og Ørgaard (2017) s. 98 f.; Walin og Herre (2011) s. 124.

For kortfattet af opsummere ekstinktionsbetingelserne stilles der krav på, at *overdrageren er formelt legitimeret* ifølge gbl. § 13, ved at have gælds brevet i hænde.⁶¹ Gælds brevet skal *overdrages til eje eller pant*,⁶² omsættes ved *aftale* i levende live.⁶³ Hvorvidt vederlag ydes, er derimod uden betydning. Endvidere kræves en *gyldig overdragelse mellem overdrageren og erhververen*: Den, som ikke selv har sikret sin ret, kan ikke fortrænge tredjemands ret. *Erhververen* skal gennem dispositionen få *gælds brevet i hænde*. I forlængelse heraf kræves *rådighedsberøvelse*, som samtidig er en sikringsagt. Rådighedsberøvelse råder bod på en række risici, som for eksempel krav fra overdragerens kreditorer (§ 22) og risikoen for en ny erhververs ekstinktive godtroserhvervelse (§ 14). Kravet *ihændehavelse* skal ikke forstås i streng forstand. Kravet kan i såvel dansk som svensk ret opfyldes ved, at tredjemand besidder gælds brevet på erhververens vegne.⁶⁴ Hvis tredjemand allerede besidder gælds brevet for overdrageren og sidenhen skal besidde det for erhververen, kan kravet opfyldes ved denuntion.⁶⁵ Derimod kan *constitutum possessorium*, altså at overdrageren fortsat har gælds brevet i sin besiddelse, men på erhververens vegne, ikke konstituere en gyldig overdragelse af ejendomsret ifølge gbl. § 14.

Endnu en ekstinktionsbetingelse er *god tro*. Kravet har en faktisk og en normativ komponent. For at være i god tro kræves det, at overdrageren ikke har tilsidesat den fornødne agtpågivenhed under de givne omstændigheder. Det vil sige, at der stilles krav om, at erhververen hverken har *viden* eller *burde-viden* om overdragerens manglende materielle berettigelse⁶⁶. Det kritiske tidspunkt er ved overdragelsen.⁶⁷ Hvis der er mistænkelige eller tvivlsomme omstændigheder, skal disse undersøges nærmere, hvilket blandt andet fremgår af NJA 1959 s. 152 og U 1960.248.

---

⁶¹ Gbl. § 13.

⁶² Med mulighed for fordringspant efter dansk men ikke svensk ret. Se derimod for svensk rets vedkommende 10 § SkbrL.

⁶³ For eksempler se Andersen, Møgelvang-Hansen, og Ørgaard (2017) s. 101.

⁶⁴ Forslag s. 20; Walin og Herre (2011) s. 125.

⁶⁵ Walin og Herre (2011) s. 124-125; NJA 1931 s. 741.

⁶⁶ Walin og Herre (2011) s. 131 påpeger, at der bør stilles højere krav til forsigtigheden, for at være i god tro efter gbl. § 14 jf. gbl. § 19.

⁶⁷ Se for eksempel NJA 2010 s. 467.

2.2.3 Hvad kan ekstingveres?

Ifølge den danske bestemmelse kan såvel tredjemands ret som umyndighedsindsigelsen ekstingveres, hvis ekstinktionsbetingelserne er opfyldte. Det fremgår eksplicit af den danske gbl. § 14, at umyndighedsindsigelsen er svag indsigelse. Erhververens gode tro er relateret til umyndighed som sådan. Det medfører, at god tro i forhold til den mindreåriges ret til at disponere over gælds-brevet er uden betydning.⁶⁸ Det skal i den forbindelse bemærkes, at den relevante omstændighed i forhold til vurderingen af god tro er forskudt i forhold til den danske *pengeregel*, hvor god tro er relateret til den mindreåriges dispositionsret.⁶⁹

Også i den svenske gbl. § 14 kan tredjemands ret ekstingveres, men derimod er umyndighedsindsigelsen en stærk (ikke ekstingibel) indsigelse.⁷⁰ Det indebærer, at umyndighed og konkurs klassificeres som henholdsvis stærke (umyndighed) og svage (konkurs) tredjemandsindsigelser ved anvendelse af den svenske bestemmelse. Det kan overraske, da indsigelserne i bund og grund handler om manglende handleevne. Indtil år 1975 behandledes manglende retshandlingsevne som en generel stopklods for rettighedsekstinktion i den svenske gældslovslov.⁷¹ I forarbejderne blev det foreslået, at såvel konkurs som umyndighed skulle ændres til ekstingible indsigelser. I forhold til umyndighed valgte man dog at bevare indsigelsen som en stærk indsigelse. Dette motiveredes ved en interesseafvejning: På den ene side vejede omsætningshensynet og negotiabiliteten, som behøves på kreditmarkedet, samt hensynet til den godtroende erhverver og sidst men ikke mindst interessen i at have en fællesnordisk regulering. Disse interesser opvejedes mod hensynet til den mindreårige og den almene interesse af at beskytte mindreårige mod retlige konsekvenser. Hensynet til den mindreårige vejede mest, i følge den svenske lovgiver.⁷² Dette motiveredes med, at hensynet til den mindreårige handler om at beskytte den retshandlende selv, modsat ved konkurs hvor det er et kreditorhensyn som beskyttes. Endvidere findes der, igen

---

⁶⁸ Andersen, Møgelvang-Hansen, og Ørgaard (2017) s. 107.

⁶⁹ Ussing (1961) s. 248 f.

⁷⁰ Prop. 1936:2 s. 39.

⁷¹ LU 1975:12; Prop. 1975:6 s. 127 f.

⁷² Prop. 1975:6 s. 127 f.

modsat ved konkurs, ikke en mulighed for omstødelse efter gbl.⁷³ Risikoen for skyldnerens solvens ligger på erhververen (gbl. § 9), hvilket også er en omstændighed, som påvirker den praktiske betydning af at ændre konkursindsigelsen til en ekstingibel indsigelse.

Fra et lovteknisk perspektiv falder mindreårighed uden for de tilfælde, hvor der kan foretages en rettighedsekstinktion i medfør af den svenske bestemmelse, fordi de ekstingible tredjemandssindsigelser er relateret til 1) konkurs, 2) at overdrageren ikke er rette kreditor og 3) at overdrageren mangler legitimation til at repræsentere kreditor. Sidstnævnte skal være relateret til *en anden*, altså at man for eksempel ikke har den fornødne fuldmagt. Den manglende (repræsentations-)legitimation er derimod ikke en ekstingibel indsigelse, hvis den er relateret til *en selv*, hvilket jo er tilfældet ved manglende handleevne på grund af alder. Her kan man konstatere, at konkurs ligeledes er en manglende handleevne i forhold til *en selv*. Men andre argumenter og interesseafvejninger blev vindende i forhold til tredjemandsindvendinger om konkurs.⁷⁴

I de svenske forarbejder til gældsbrevsloven fremhæves, at omsætningshensyn og hensynet til den godtroende erhverver vejer tungt ved handel med negotiable fordringer, men at den stærke almene interesse i at beskytte mindreårige vejer tungere end de kolliderende hensyn.⁷⁵ Det svenske standpunkt hænger på et mere grundlæggende niveau sammen med et svensk formueretligt princip, som går ud på, at god tro ikke er relevant i forhold til statusforhold.⁷⁶ Umyndighed er et eksempel på et statusforhold. Dette svenske formueretlige princip anvendes som argument for Sveriges standpunkt i de danske forarbejder til gældsbrevsloven samt i de svenske forarbejder til 1975-års ændring af den svenske konkurslov.⁷⁷ Det er ikke et princip som omtales videre i litteraturen. Men når man gennemgår behandlingen af de stærke ugyldighedsindsigelser i svensk ret, kan princippet ses, dog med et spørgsmålstejn ved konkurs.⁷⁸

---

⁷³ Se f.eks. 4 kap. konkurslagen (1987:672).

⁷⁴ Prop. 1975:6 s. 127 f.

⁷⁵ SOU 1935:14 s. 79.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid; Forslag s. 20.

⁷⁸ Ved konkurs tillægges god tro retlig betydning (pga. ekstinktionsmuligheden). Det kan diskuteres, om og i så fald hvornår, konkurs er et statusforhold. Spørgsmålet besvares ikke i forarbejderne eller litteraturen.

2.3 Betalingsekstinktion

Ved handel med negotiable værdipapirer er omsætningsinteressen som bekendt central. Ved betaling får dette udtryk ved, at skyldneren skal kunne disponere i tillid til den formelle legitimation.⁷⁹ Spørgsmålet, som aktualiseres, lyder: Kan skyldneren betale til en person, som er formelt men ikke materielt legitimeret, uden at risikere at også skulle betale til den materielt berettigede kreditor? Svaret er styret af gældslovens legitimationsregler, som i et større perspektiv er en del af negotiabilitetsreglerne. Den danske regulering af betalingsekstinktionen⁸⁰ efter gbl. § 19 lyder som følger:

”Betaler skyldneren et ihændehavergælds-brev til den, der sidder inde med det, frigøres han, selv om modtageren var umyndig eller manglede ret til at modtage betalingen, medmindre han vidste dette eller ikke har udvist den agtpågivenhed, som forholdene krævede, for at undgå, at beløbet kom i urette hænder.

Stk. 2. Ved andre omsætningsgælds-breve gælder det samme, hvis betaling er sket til den, som efter § 13 formodes at have ret til at gøre fordringen gældende, eller til nogen, som med grund antoges at være identisk med ham eller at have fuldmagt fra ham til at modtage betaling. Støtter modtageren sin ret på tidligere overdragelser, behøver skyldneren ikke at prøve deres ægthed eller gyldighed, medmindre omstændighederne giver grund dertil”.⁸¹

Jævnfør den svenske bestemmelse:

”Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han var i konkurs eller att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger”.⁸²

Udgangspunktet er, at betalingsekstinktionen kan aktualiseres, når skyldneren i god tro betaler til den, som sidder inde med gælds-brevet. For at være i god tro skal skyldneren være uvidende om kreditors manglende berettigelse, samt udvise den agtpågivenhed, som forholdene kræver. Reglens grundlæggende formål er at beskytte omsætningsinteressen, ved at befri skyldneren fra en

---

⁷⁹ Prop. 1936:2 s. 39 f.

⁸⁰ Jf. gbl. §§ 20-21.

⁸¹ Gbl. § 19.

⁸² SkbrL § 19.

pligt til at nærmere undersøge den materielle legitimation, når den, som kræver betalingen, er formelt legitimeret.⁸³

Fællesnævneren for gbl. § 14 og § 19 er, at begge bestemmelser behandler situationer, hvor ekstinktionsprincippet er styrende. Forskellen består i, at gbl. § 14 handler om tingsretlige implikationer og erhververens mulighed for at foretage ekstinktiv godtroserhvervelse. Gbl. § 19 handler derimod om debitorsiden og regulerer forudsætningerne for, at skyldneren foretager betalingsekstinktion. Endvidere foreligger en vigtig forskel i forhold til de tilfælde, som paragrafferne sigter på. Ved overdragelse af gældsbreve råder en større frivillighed for begge parterne. Når det derimod handler om betaling, skal skyldneren betale ved forfaldstiden og risikerer sanktioner og erstatningskrav ved at ikke at efterkomme betalingspligten.⁸⁴ Derfor kan kravene til skyldnerens undersøgelse af de materielle forhold sættes lavere ved indfrielsen.⁸⁵ I tilfælde af at skyldneren ikke opnår betalingsekstinktion ved betaling til den formelt, men ikke materielt berettigede kreditor, må vedkommende pænt betale igen, når den materielt berettigede kreditor kræver betalingen. Det kan anses være en almindelig retsgrundsætning, at gæld som udgangspunkt ikke kan indfries ved betaling til den forkerte modtager.

2.3.1 Ekstingible mangler i den materielle berettigelse

Ifølge den danske gældsbrevslov er indsigelsen, at betalingsmodtageren er mindreårig en ekstingibel indsigelse. Den danske gældsbrevslov lader omsætningshensynet samt hensynet til den godtroende erhverver vinde interessekonflikten. I forarbejderne motiveres standpunktet således: ”Umyndiges Tarv varetages jo af andre, der kan træffe de fornødne Foranstaltninger for at hindre den umyndige i at raade over Gældsbrevene”.⁸⁶ Den bagvedliggende tanke synes at være, at der er en culpøs handling hos værgeren, men ikke hos erhververen, og derfor skal den godtroende erhververs retstilling beskyttes gennem muligheden for en godtroserhvervelse, hvilket samtidigt

---

⁸³ Prop. 1936:2 s. 39.

⁸⁴ Dog findes mulighed for deponering.

⁸⁵ Se f.eks. Forslag s. 24.

⁸⁶ Forslag s. 20.

styrker omsætningshensynet. For svensk rets vedkommende gør den modsatte regel sig gældende. Her gælder i stedet, at erhververen aldrig kan opnå betalingsekstinktion, hvis betalingsmodtageren er mindreårig.⁸⁷

---

⁸⁷ Mellqvist og Persson (2019) s. 176; Forslag s. 24; prop. 1936:2 s. 39 f.; SOU 1935:14 s. 92.

3 Komparativ analyse

3.1 Besvarelse af de indledende eksempler

Indledningsvis stillede jeg spørgsmålet om, hvorvidt det gør en forskel, hvis Thais er 17 år gammel, når han overdrager Mikkels omsætningsgældsbev. Ifølge den danske gældsbevsl. er svaret nej. Carl er i god tro i forhold til Thais' materielle berettigelse og hans alder. Hvis den svenske gældsbevsl. anvendes, er svaret ja. Svensk ret tillader ikke at Carl foretager en ekstinktiv godtroserhvervelse, når overdrageren er mindreårig.

I Ida-eksemplet slipper Holger for at betale igen, hvis den danske gældsbevsl. anvendes. Hvis den svenske gældsbevsl. anvendes, skal Holger betale igen til den rette kreditor, eftersom betalingen til en mindreårig ikke har befriende virkning. Selvom gældsbevsl. skulle være fællesnordiske får konkrete juridiske problemer dermed forskellige løsninger efter den danske respektive den svenske gældsbevsl.

3.2 Hensyn og interesser

Analysen har vist, at den danske gældsbevsl. tillader såvel rettighedsekstinktion som betalingssekstinktion, når mindreårige overdrager omsætningsgældsbeve eller modtager betaling. Den svenske gældsbevsl. tillader ingen af delene, når overdrageren/kreditor er mindreårig. De forskellige standpunkter har praktiske konsekvenser: Den tingsretlige konflikt i gbl. § 14 løses til den godtroende erhververs fordel på bekostning af den mindreårig (repræsenteret gennem værge) i dansk ret. Den svenske gældsbevsl. beskytter i stedet den mindreårig på den godtroende erhververs bekostning. Ved betalingssekstinktion prioriteres omsætningshensynet, ved at den godtroende skyldners retstilling beskyttes efter den danske gældsbevsl., selvom betalingsmodtageren er mindreårig. Den svenske gældsbevsl. lader i stedet skyldneren tage smækket, hvis vedkommende betaler til en mindreårig, som mangler den fornødne handleevne.

Generelt har Sverige en gældsbevsl., hvor hensynet til den mindreårig vejer tungere end kollisionsinteresserne. Det modsatte gør sig gældende i den danske gbl. §§ 14 og 19. Den danske løsning kan siges at være mere pragmatisk, fordi det bliver en konkret godtrosvurdering, som afgør, hvilken interesse som vinder i den specifikke situation. Den svenske løsning er i stedet mere principfast i forhold til de grundlæggende formueretlige regler om løftets bindingsmekanisme.

I de danske forarbejder løftes værges ansvar i højere grad frem som en relevant omstændighed. Heri ligger også – i det mindste som et underlæggende argument – at værger i vis udstrækning agerer culpøst, hvis den mindreårige ikke forhindres i at råde over omsætningsgælds-brevet. I forlængelse heraf virker det, som om den danske regulering vil markere, at en sådan culpøsitet påvirker afvejningen, så omsætningshensynet og hensynet til en godtroende erhverver eller skyldner, som per definition ikke har tilsidesat den fornødne agtpågivenhed, skal blive det vindende hensyn. Den danske hensynsafvejning er i højere grad tænkt ud fra et *risikofordelings-synspunkt*, som bygger på præmissen, at omsætningen sikres, gennem at risikoen for en omstændighed bør bæres af den part, som har lettest ved at afværge risikoen. Heri ligger samtidig et præventionssynspunkt. Det vil sige, at lovgivningen går ind og forsøger at påvirke de implicerede parter til at handle forsigtigt og fornuftigt, hvilket – hvis det lykkes – vil kunne få en positiv effekt på kreditmarkedet. Den svenske løsning har ikke på samme måde en handlingsdirigerende effekt og er ikke i lige så høj grad tænkt ud fra et præventionssynspunkt. Selvfølgelig kan det indvendes, at der er en handlingsdirigerende tanke i at aktører pålægges retligt ansvar for modpartens umyndighed, da det skærper forsigtigheden. Men denne effekt er formentligt allerede opnået ved kravet på god tro.

Den svenske løsning har derimod tre andre fordele: Den giver en mere konsekvent håndtering af manglende handlingsevne, hvis man bortser fra konkurstilfældene, og er tro med det grundlæggende hensyn bag reguleringen: nemlig at beskytte den mindreårige. Endvidere er det stringent at bevare indsigelsen om mindreårighed som en stærk indsigelse, i overensstemmelse med FB og i gbl. § 17. Den danske løsning er inkonsekvent, i og med, at mindreårighed er en stærk ugyldighedsgrund i VML og gbl. § 17 men derimod er en svag ugyldighedsindsigelse i gbl. §§ 14 og 19. Hvis vi ser rent aftaleretligt på de kreditretlige problemer, er det grundlæggende udgangspunkt, at mindreåriges kontrahenter bærer risikoen for, at deres modpart er mindreårige. Tanken om, at det må være den mindreåriges kontrahent, der tager konsekvensen, hvis vedkommende indgår retshandler med mindreårige, genfindes i erstatningsreglerne.⁸⁸ De svenske regler holder en tydeligere linje på tværs af retsområderne, ved at umyndighed er en stærk indsigelse, uanset om det handler om almindelige obligationsretlige dispositioner på formuerettens område

---

⁸⁸ Se kap. 2.1.

eller specifikt handler om retshandler i medfør af gbl. Den svenske gældsbrevslov markerer dermed, at den manglende retlige handlingsevne er såvel en beskyttelsesværdig formueretlig som almen interesse.

3.3 Hensynsafvejningen ved rettighedsekstinktion

Den danske løsning lader godtroshensynet og omsætningshensynet veje tungere end hensynet til at beskytte den mindreårige, som ikke har den fornødne retshandlingsevne. Det betyder samtidig, at hensynet, som ligger bag reglerne om den mindreåriges manglende handlingsevne, må vige for negotiabiliteten, omsætningshensynet og hensynet til den godtroende erhververs retsstilling. Den svenske gældsbrevslov lader i stedet de øvrige hensyn vige for at beskytte den mindreårige mod de formueretlige konsekvenser, som er forbundet med at disponere over omsætningsgældsbreve. Det kan tilføjes, at man kan skelne mellem lovgiverens hensigt, her for svensk rets vedkommende at *beskytte mindreårige*, og den faktisk konsekvens af reglerne. Hvis erhververen E1 overdrager gælds brevet til en ny erhverver E2, kan gælds brevet ikke vindiceres af værgen, selvom E1 fik brevet overdraget af en mindreårig. Hvis ugyldighedsindsigelsen på grund af mindreåriges umyndighed skulle være helt konsekvent, skulle den kunne gøres gældende uanset hvor mange led gælds brevet er blevet overdraget i. Den mindreåriges behov af beskyttelse ændres ikke ved at E1 overdrager gælds brevet til E2, men konsekvensen er, at den svenske regulering går fra vindikations – til ekstinktionsprincippet, hvilket medfører at den mindreårige mister sin ret ved en godtroserhvervelse. Når det er sagt, er det en markant indskrænkning af negotiabiliteten, hvis indsigelsen om manglende handleevne kan gøres gældende i alle omsætningsled. En anden konsekvens af den svenske regulering er at overdragelsen er ugyldig hvis den mindreårige selv overdrager gælds brevet: her kan værgen som bekendt vindicere gælds brevet. Men hvis en person stjæler gælds brevet fra den mindreårige og overdrager det, gælder ekstinktionsprincippet efter den svenske gbl. § 14. Med sådanne praktiske eksempler, kan hensigten at 'beskytte' den mindreårige problematiseres. Efter den danske gældsbrevslov vil ekstinktionsprincippet gælde, uanset om det er den mindreårige selv, eller tyven som overdrager gælds brevet, hvilket giver mere forudsigelighed på dette punkt.

3.4 Hensynsafvejningen ved betalingsekstinktion

Gældsbrevsloven søger at tilgodese omsætningshensyn, som ved forholdsvis enkle sikkerhedsforanstaltninger minimerer risikoen for, at betalingen ender i de forkerte hænder. Den svenske gældsbrevslov, hvor betalingsekstinktion er udelukket, når betalingsmodtageren er mindreårig, bevæger sig længere væk fra det grundlæggende omsætningshensyn, som systemet med formel legitimitet bygger på. Her er den danske gældsbrevslov i overensstemmelse med de omsætningshensyn, som motiverer et system, som er bygget på formel legitimation. Den svenske løsning skaber på dette punkt en diskrepans mellem reguleringen og den bagvedliggende tanke i et system med formel legitimation. Den danske løsning nedprioriterer derimod at beskytte den mindreårige mod retlige konsekvenser ved retshandler, som vedkommende ikke har tilpas veludviklet dømmekraft til at overskue eller gennemskue. Når det er sagt, er hensynet til den manglende retlige handlingsevne ikke fraværende i dansk lov. Det adresseres med kravet på god tro.

3.5 Ejendomsretlige principper

Analysen af interessekollisionerne viser, at vindikationsprincippet står stærkere i den svenske gældsbrevslov, hvorimod den danske lov giver ekstinktionsprincippet en styrket position. Den danske pengeregel afspejler ligeledes et styrket ekstinktionsprincip i dansk formueret, sammenlignet med svensk formueret. I den svenske formueret tillægges det i højere grad vægt, at der skal være hjemmel, hvis dispositionen skal få ejendomsretlig betydning, hvilket mangler i tilfældet, hvor overdrageren, respektive betalingsmodtageren, er mindreårig. Dette standpunkt er i overensstemmelse med det svenske retsprincip som angiver, at god tro er retligt irrelevant i relation til statusforhold. Det tyder på, at den danske pengeregel og det svenske princip om statusforhold siger noget mere grundlæggende om forskellene i landenes ejendomsretlige afvejninger. Det medfører en markant divergens, når nabolandene vægter og anvender ekstinktionsprincippet og vindikationsprincippet forskelligt, for eksempel efter gbl.

3.6 Afsluttende bemærkning om det fællesnordiske hensyn

Den grundlæggende idé i det fællesnordiske samarbejde om udarbejdelsen af gældsbrevsloven var, at de nordiske lande skulle have en fælles gældsbrevslov. Alligevel har Danmark og Sverige indtaget forskellige standpunkt, hvad gælder muligheden for rettighedsekstinktion og betalings-ekstinktion, når dette kolliderer med mindreåriges manglende handleevne. Forskellene står i strid

med det fællesnordiske hensyn som lå til grund for udarbejdelsen af en fællesnordisk gælds-
brevslov. Opgaven har vist, at hensynsafvejningen i den danske og den svenske gælds-
brevslov er forskellige på et grundlæggende niveau. Forskellene er forbundet med en forskydning i afvejning-
en mellem grundlæggende ejendomsretlige principper. Forskelle som grundes grundlæggende
formueretlige hensyn og principper, rokker ved forestillingen om en fællesnordisk formueret, og
fortjener en nærmere undersøgelse i et bredere nordisk perspektiv.

Kilde - og litteraturliste

Litteratur

- Adlercreutz, Axel, Gorton, Lars, og Lindell-Frantz, Eva (2016), *Avtalsrätt I*. 14. udg., Lund: Juristförlaget.
- Adlercreutz, Axel, og Lindsoug, Patrik (2020), *Finansieringsformers rättsliga reglering*. 6. udg.; Lund: Studentlitteratur.
- Aftaleloven 100 år: Baggrund, status, udfordringer, fremtid*. Andersen, Mads Bryde m.fl. (red.) (2015), København: Djøf Publishing.
- Andersen, Lennart Lyng og Nørgaard Jørgen, og Iversen, Bent (1988), *Umyndiges formue: anbringelse, forvaltning, råden*. København: Jurist og Økonomforbundets Forlag.
- Andersen, Lennart Lyng (2015), *Introduktion til kreditretten: - og nogle udvalgte emner*. 3. udg., København: Karnov Group.
- Andersen, Lennart Lyng og Møgelvang-Hansen, Peter og Ørgaard, Anders (2017), *Gældsbrevsloven: med kommentarer*. 3. udg., København: Karnov Group.
- Andersen, Mads Bryde (2013), *Grundlæggende aftaleret*. 4. udg., København: Gjellerup.
- Andersen, Mads Bryde (2019), 'Nordisk formueret mellem pragmatisme og principfasthed' i: Kleineman, Jan (red.), *Pragmatism v. principfasthet i nordisk förmögenhetsrätt*. Stockholm: Stockholm Centre for Commercial Law, s. 49-83.
- Bogdan, Michael (2013), *Concise introduction to comparative law*. Groningen, The Netherlands: Europa Law Publishing.
- Grauers, Per Henning (2017), *Person och avtal: en kortfattad inledning till person- och avtalsrätten*. 4. udg., Stockholm: Liber.
- Hessler, Henrik (1973), *Allmän Sakrätt*. Stockholm: P.A Norstedt & Sönners Förlag.
- Håstad, Torgny (2000), *Sakrätt avseende lös egendom*. 6. udg., Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Ingvarsson, Torbjörn (2021), *Fordringsrätt: en lärobok*. 2. udg., Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i: Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2. udg., Lund: Studentlitteratur, s. 21 – 46.

- Lando, Ole (2009), *Kort indføring i komparativ ret*. 3. udg., København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Lindskoug, Patrik (2019), 'Pragmatism i dansk sakrätt - särskilt om panträttsliga aspekter' i: Kleineman, Jan (red.), *Pragmatism v. principfasthet i nordisk förmögenhetsrätt*. Stockholm: Stockholm Centre for Commercial Law, s. 209 – 223.
- Lundmark, Thomas (2012), *Charting the divide between common and civil law*. Oxford: University Press.
- Mellqvist, Mikael og Persson, Ingemar (2019), *Fordran och skuld*. 11. udg., Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Modéer, Kjell Åke (2010), *Historiska rättskällor i konflikt*. 3. udg., Stockholm: Santérus Förlag.
- Mortensen, Peter (2009), *Indledning til tingsretten: tredjemandskonflikter vedrørende løsøre*. 2. udg., København: Thomson.
- Munukka, Jori, og Rosqvist, Erik (2016), *Skuldebrevsrätten: en introduktion*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Ramberg, Jan og Ramberg, Christina (2014), *Allmän avtalsrätt*. 9. udg., Stockholm: Norstedts juridik.
- Restatement of Nordic Contract Law*. Lando, Ole m.fl. (red.) (2016), København: Djøf Publishing.
- Rodhe, Knut (1956), *Obligationsrätt*. Lund: Carl Bloms Boktryckeri A.B.
- Rodhe, Knut (1981), 'Mads Henry Andenæs: Sameier og selskaper. Sameier, ansvarlige selskaper, kommandittselskaper, partrederier. Bedriftsøkonomens forlag, Oslo 1977. 639 s'. *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, vol. 95 nr 1, s. 140-143.
- Ross, Alf (1935), *Ejendomsret og Ejendomsøvergang: med særligt Henblik paa dansk Retspraksis*. København: Levin & Munksgaard.
- Tamm, Henrik (1972), *De nordiske juristmøder 1872 - 1972: Nordisk Retssamvirke gennem 100 År*. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
- Tiberg, Hugo og Lennhammer, Dan (1995), *Skuldebrev, växel och check*. 7. udg., Göteborg: Fritzes Förlag AB.
- Tvarnø, Christina D. og Nielsen, Ruth (2021), *Retskilder og retsteorier*. 5. udg., København: Jurist- og Økonomforbundet Forlag.

Unnersjö, Alexander (2021), *Regress: begreppet regressrätt och solidarregress*. Stockholm: Jure Förlag.

Ussing, Henry (1950), *Aftaler paa formuerettens omraade*. 3. udg., København: Gads forlag.

Ussing, Henry (1961), *Obligationsretten: almindelig del*. 4. udg., København: ved A. Vinding Kruse.

Walín, Gösta, og Herre, Johnny (2011), *Lagen om skuldebrev m.m.: en kommentar*. 3. udg., Stockholm: Norstedts juridik.

Werlauff, Erik (2016), *Werlauffs kompendier*. 4. udg., København: Ex Tuto Publishing.

Trykte kilder

Danmark

Bekendtgørelse 2013-12-13 nr. 1444

om værgemål (Værgemålsbekendtgørelsen).

Lovbekendtgørelse 2014-03-31 nr. 333 om gældsbreve.

Lovbekendtgørelse 2021-05-28 nr. 1122 Værgemålslov.

LFF 1937-11-19 nr 15 Forslag til Lov om Gældsbreve (cit.: Forslag).

LLF 1995-03-08 nr. 191 Forslag til værgemålslov.

Sverige

Förslag till 1921 års förmynderskapslag.

LU 1975:12.

NJA II 1924 s. 314.

Prop. 1924:53 med förslag till lag om förmynderskap m. m.

Prop. 1975:6 om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.

Prop. 1993/94:251 Förmynderskapslagstiftningen.

Prop 2007/08:150 Förmynderskapsrättsliga frågor.

SOU 1935:14 Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m.m.

SOU 1970:75 Utsökningsrätt X.

Sagsregister

Danmark

U 1932.833 Ø.

U 1976.65 H.

U 1926.563 HD.

U 1960.248.

U 1964 684.

Sverige

Kalmar Tingsrätt T 2929-18

NJA 1959 s. 512.

NJA 2010 s. 467.

RH 1988:82.